

**Simion Simion Dănuț**

## **DINAMICI ALE ȘTIINTELOR SOCIOUMANE ÎN CADRUL PROFILELOR POLITEHNICE**

### **DYNAMICS OF SOCIO-HUMAN SCIENCES WITHIN THE POLYTECHNIC PROFILES**

#### **Rezumat**

În cadrul diferitelor conferințe naționale și internaționale se vorbește aproape întotdeauna despre rolul esențial al disciplinelor socio-umane în programele de studii universitare. Din nefericire, se face destul de puțin pentru a se îmbunătăți situația. În paginile ce urmează vom atrage atenția în mod special la rolul și modul în care obiectele psihologice pot contribui efectiv la o mai bună aprofundare a disciplinelor politehnice. Nu în ultimul rând vom analiza modul în care această varietate de discipline socio-umane contribuie și poate contribui la formarea personalității, a responsabilității civice și a integrării tânărului învățăcel pe piața muncii.

*Cuvinte-cheie: discipline socio-umane, psihologia, profile politehnice*

#### **Abstract**

It is almost always spoken about the essential role of socio-human disciplines in university studies programs. Unfortunately, it is made too little to improve the situation. We are particularly interested in the role and how psychological disciplines can effectively contribute to the proper functioning of the polytechnic oners. We are going to analyze, in a technical environment, how does this variety of disciplines contributes to the formation of personality, civic responsibility and integration into a constantly changing on labor market.

*Key-words: socio-human disciplines, psychology, polytechnic profiles*

Rolul unui sistem de învățământ este de a veni în întâmpinarea nevoii pe care societatea o are de a dispune de cetățeni instruiți prin programe coerente de dezvoltare menite să asigure formarea acelor capacități de a acționa; cu competență și responsabilitate pentru realizarea intereselor proprii dar și cele ale comunității. Sistemul de învățământ din Rep. Moldova, a avut parte de o multitudine de schimbări în ultimii douăzeci și ceva de ani. Parte a unui sistem de învățământ sovietic, sa trezit singur în fața unei lumi într-o schimbare fără precedent și cu o dinamică nemaiîntâlnită. Sub primul impuls de trezire națională au urmat alte câteva prin care sa încercat apropierea de sistemul european de învățământ.

Programele educaționale după ani de reforme și lipsă de inspirație, fără o viziune clară despre cum ar putea arăta societatea sau mediul economic în următorii ani, au neglijat acea parte din educație care dă individului flexibilitate și adaptabilitate, o conștiință a locului său în societate, ajutându-l să înțeleagă că poate și trebuie să participe la viața colectivității.

El poate și trebuie să contribuie, să participe activ la viața socială. Este un fapt în cam toate universitățile din lume rolul educației umaniste este pus la îndoială. Însă în aceeași măsură cercetări după cercetări, zeci de conferințe naționale și internaționale dezbat cu insistență lipsa acută a acestora din curricula și impactul lor asupra societății. La unison marii formatori de opinie din domeniul educației au sesizat că cultura și materiile socio-umaniste deschid mințile copiilor impulsivându-i să meargă spre înainte. Însă avântul economic, boom-ul tehnologic și dinamica pieței cere cu insistență înainte de toate un singur lucru adaptabilitate. Sunt pregătite instituțiile de învățământ superior pentru acest lucru? În acest context strategia învățământului superior din Republica Moldova în contextul procesului Bologna are la bază următoarele principii: (voi atrage atenția la cele care vădit ne interesează) • Interconexiunea învățământului, culturii și științei. • Promovarea umanismului european. • Promovarea parteneriatului profesor-student. • Realizarea educației permanente (pe parcursul întregii vieți) în sistemul învățământului superior. • Definirea obiectivelor învățământului superior în funcție de cerințele actuale și de perspectivă ale societății (orientate spre dezvoltarea economică, socială și culturală durabilă) și în continuare pentru atingerea obiectivelor trasate se impune realizarea următoarelor acțiuni: • Corelarea schimbărilor din învățământul superior cu triada: tradiții – realitate social-economică și culturală – valori europene. • Promovarea parteneriatului între sistemul de învățământ superior public și cel particular. • Flexibilizarea curriculei universitare în vederea adaptării permanente la cerințele și tendințele dezvoltării curriculare pe plan internațional. • Promovarea tehnologiilor didactice active/productive.

Sub impulsul Bologna și în graba de a echivala cât mai repede sistemele s-a pierdut din vedere intenționat sau nu un lucru extrem de important, specificul național și decalajul de mentalitate dintre Vest și Est. Recuperarea de mentalitatea nu se poate face peste noapte și nu cu siguranță într-o perioadă scurtă de timp. E nevoie de informare ca populația să fie pregătită, este nevoie de programe speciale de educație pe toate palierele unui sistem încă în schimbare. Surprinzător sau nu vedem efectele acestor neajunsuri la urna de vot și blocajul în dezvoltarea țării pe o perioadă nedeterminată de timp. Cum votează tinerii care este implicarea lor socială, care este starea voluntariatului și atracția față de clasa politică vedem acest lucru în rezultatul a zeci de sondaje care trag semnale de alarmă neconcretizate însă în nici un fel de implicare la nivel de legiuitori. Scoaterea în graba a sociologiei, politologiei și psihologiei din facultățile cu profil politehnic sub așa zisa reformă și lupta pentru numărul de ore favorizează după cum vedem un comportament amorf.

În absența sau neaplicarea orientării școlare și profesionale în școli și licee la intervale regulate de timp se cuvine în a aplica un test sau o baterie de teste la intrarea în primul an universitar. Dacă nu este posibil atunci pe parcursul unui sau două semestre să li se permită studenților fără a-și pierde bursa o mai bună mobilitate în cadrul facultății sau al universității. Cred că se pot găsi modalități să nu se piardă studenți iar unele facultăți să rămână în pierdere. Rostul acestor teste este acela de a ghida studenții spre acele profesii care corespund înclinațiilor și talentelor lor, prin acest lucru se poate diminua abandonul universitar, scăderea performanței și lipsa găsirii unui loc de muncă după terminarea studiilor.

O cercetare foarte proaspătă realizată de Asociația Română pentru Industria Electronică și Software-Transilvania constată câteva lucruri, deloc aș spune eu surprinzătoare: există o prăpastie între ce învață tinerii la facultățile de informatică și cerințele pieței, nu au abilități de comunicare, nu știu să comunice, să lucreze în echipă și le lipsește spiritul de inițiativă. O altă constatare atrage atenția asupra faptului că facultățile nu țin pasul cu cerințele din domeniu iar studenții învață după programe vechi. În județul Cluj activează peste 1200 de firme IT, în care lucrează 14.000 de oameni iar piața ar mai avea nevoie de încă 11.000 de programatori. Vedem deci cifre deloc mici pentru un domeniu în continuă expansiune.

În diversele comunicări și interviuri cu studenții anului I despre evoluția pieței muncii despre cum cred ei că va fi traseul lor profesional, de ce instrumente au ei nevoie să se dezvolte am

obținut răspunsuri cu adevărat ambigue; lipsă de interes, lipsă de implicare, incapacitatea de a formula răspunsuri argumentate etc., tocmai în anii terminali înțelegând necesitatea unor asemenea discipline din arealul sociouman. Vedem așa dar o mai mare maturitate și înțelegere a locului lor într-o societate la sfârșitul facultății ori toți așteptăm acest lucru în primii ani, fenomenul este explicabil prin transformările dese prin care trece liceul în ultimii ani și excluderea și acolo a acelor discipline care ar putea să structureze personalitatea adolescentului.

Studierea disciplinelor socio-umane are, deopotrivă, un caracter informativ și formativ, în concordanță cu particularitățile și tendințele fundamentale de progres ale vieții spirituale. Aportul pe care acestea îl aduc la formarea și dezvoltarea personalității este ușor de sesizat vedem acest lucru acolo unde opțional se fac măcar câteva asemenea obiecte față de clasele ce nu introduc în curricula acest lucru. Însușirea unui sistem de cunoștințe cu privire la funcționarea logică a gândirii, mecanismele psihice, legile dezvoltării individuale, fiecare vârstă are specificul ei, natura raporturilor cu ceilalți, formarea unor priceperi, deprinderi, capacități și atitudini în fața existenței, îi permit studentului să-și construiască o imagine de ansamblu asupra lumii și să poată răspunde cerințelor fundamentale ale existenței și integrării sale sociale. El va fi pregătit să gândească liber și creativ, să poată susține comunicarea interumană în lucrul cu colegii și cadrele didactice, să manifeste capacități de analiză și apreciere a propriului comportament și al semenilor săi.

Științele umaniste sunt discipline academice care studiază condiția umană, folosind metode care sunt în primul rând analitice, critice, sau speculative. Disciplinele socio-umane au un rol esențial în dezvoltarea personalității elevilor, contribuind la formarea capacității de a valoriza realitățile din jur, consolidarea conștiinței de sine, afirmarea unor atitudini pozitive față de valorile fundamentale, instituții, societate etc.. Studiarea științelor umaniste în primul rând, oferă o viziune largă asupra multor aspecte referitoare la om și civilizație. Primul rol, esențial, al acestora este cel de a dezvolta personalitatea studenților, contribuind la formarea capacității de a valoriza realitățile din jur, consolidarea conștiinței de sine, afirmarea unor atitudini pozitive față de valorile fundamentale, instituții și societate. Îmbogățirea comunicării cu ceilalți relaționarea eficientă cu colegii și profesori.

Fiecare disciplină în parte individual dar și împreună își aduc contribuția la instruirea noilor profesioniști. De aceea se cuvine a li se acorda ponderea cuvenită în curriculum universitar. Științele umaniste sunt discipline academice care studiază condiția umană, folosind metode care sunt în primul rând analitice, critice, sau speculative. Domeniul științelor socio-umane a fost și continuă să fie considerat ca având o importanță secundară, cu toate că sau are multiple valențe formative. "Programa de învățământ trebuie să fie întocmită pe baza problemelor principale, principiilor și valorilor pe care societatea le consideră demne de a constitui continua preocupare a membrilor ei" spune ilustrul pedagog Constantin Cucoș.

Din științele socioumane rolul unor discipline psihologice în aria curriculară a profilului tehnic ne interesează cu precădere și face obiectul acestei analize. Ce contribuție pot aduce obiectele socioumane la mai buna înțelegere a tematicii profilelor de bază dar mai ales cum ele pot avea un rol esențial la dezvoltarea tânărului învățăcel. Accentul nu mai este pus doar pe învățarea unică, la începutul vieții, ci se trece din ce în ce mai mult spre învățarea continuă, universitățile trebuind astfel să facă față cererii de programe educaționale venite din partea oamenilor de vârste mai înaintate care sunt deja încadrați profesional și care au nevoie să își dezvolte competențele și cunoștințele pentru a face față cerințelor lumii moderne.

Nu vorbim acum de interdisciplinaritatea sau pluridisciplinaritate chiar dacă un rol important în promovarea interdisciplinarității l-a avut National Science Teachers Association (NSTA) din SUA, care a elaborat în anul 1964 o listă de concepte fundamentale comune științelor, pentru îmbunătățirea curriculei; acest discurs face obiectul unei cu totul alt tip de cercetare în care noi vom putea analiza obiectele umaniste unite în cadrul profilelor tehnice, locul și rolul acestora precum și aglutinarea unor obiecte total neinspirate.

Interdisciplinaritatea reprezintă totuși una din cele mai importante și complexe probleme teoretice și practice pentru dezvoltarea științei.

Cursurile aparținând de arealul sociouman sunt tratate ca discipline opționale (aleg sau nu aleg acel obiect însă nicidecum aleg disciplina X sau disciplina Y dintr-o variație de cursuri aparținând obiectelor umaniste) în cadrul modulelor de studiu.

Instituțiile universitare tind să devină așa cum au fost la începuturi. Multiculturalitatea face acum parte din cotidian iar libertatea de alegere și tranziție a devenit un fapt. Unii însă se trezesc într-o lume mult prea mare pentru ei și pentru ai face față e util să înțeleagă de ce se reacționează cu prejudecăți, stereotip și cu discriminare cum pot depăși igienic aceste situații și mai ales cum se pot reformata.

Forma de organizare a companiilor astăzi, în speță cele private diferă substanțial de forma organizatorică a celor de stat iar ponderea lor într-o economie funcțională crește de la an la an. Unde îl poziționăm pe noul profesionist într-o corporație gen multinațională cu o formă de organizare supradeschisă cu modalități de a construi și a rezolva probleme în grup cu aptitudini de comunicare deosebite. Uitați-vă la ce tipuri de discursuri ale clasei politice s-a ajuns, acum. Unde sunt formatorii de opinie, unde sunt acei intelectuali ce stimulau societatea spre progres și spre libertate. Lumea contemporană nu poate fi redusă la civilizația științifico-tehnică, ea nu poate fi despărțită sau sărăcită de mediul cultural care a generat-o și a întreținut-o secole de-a rândul.

Ce comunicare este în societate și ce căutare de rol tindem să avem, cu atât mai mult în estul Europei prinsă încă în ghearele unei nostalgii bolnave după un sistem de mult trecut. Trăim din plin o criză valorică o criză majoră a intelectualității un declin a vieții publice. Studentul trebuie să fie pregătit pentru mobilitate iar lucrul acesta nu vine doar din profilele înguste ci mai ales prin contribuția și rolul disciplinelor socioumane în programele de studiu.

Reducerea disciplinelor socio-umane nu poate asigura o diversificare a pregătirii, în acord cu nevoile reale ale timpului și exigențele societății. Prin studierea acestor discipline nu se urmărește numai structurarea unui sistem axiologic propriu și cultivarea unor capacități ale tânărului student, ci și formarea și consolidarea atitudinilor de înțelegere și tolerantă în perspectiva vieții active, adaptarea la schimbările sociale, disponibilități de inițiativă și participare responsabilă la acțiuni într-o societate democratică.

Dacă recurgem la comparații atunci să o facem cu o țară apropiată cultural nouă, România; la nivel preuniversitar, în cadrul liceelor se face, logică, psihologie, filozofie, științe socioeconomice, de numărul orelor pentru cultura generală nici nu cred că-și mai are rostul de a intra în detalii. Pe când în Moldova Rep. tendința generală este ca inclusiv ceea ce a mai rămas obiect sociouman în universitățile sau specializările tehnice să fie rapid scos în bătălia pentru ore și îngusta specializare chiar dacă piața muncii dictează contrar altceva. Pe umerii cui cade răspunderea formării personalității și dezvoltării armonioase în vederea încadrării pe piața muncii a tinerilor învățăcei.

Aduc în discuție doar câteva exemple: aranjamentul culorilor (pentru specialități din domeniul industriei ușoare, designului, industria alimentară sau IT programatori) și impactul lor asupra consumatorului final, cui i se adresează, pentru ce vârstă, din ce mediu cultural și pentru ce nivel de educație. Îmbrăcămintea ne provoacă reacții diferite în funcție de culoarea ei țesătura ne poate transmite diferite senzații; la genuri diferite senzații diferite ale aceluiași material. Putem vorbi despre impactul și consecințele asupra oamenilor în îmbinarea elementelor noi și vechi în arhitectură și design într-o societate construită organizatoric în mod tradițional pe valori conservatoare cu viziuni circumspecte sau chiar restrictive asupra inserării elementelor noi într-un tradițional de multe ori înțeles greșit. În cadrul specialității design interior mi se pare imperios necesar în a aduce în prim plan elemente primordiale precum apa sau focul și simbolistica psihologică a interpretării lor. Apoi moralitatea creării produsului. Folosirea și înțelegerea

diferitelor tipuri de limbaje de la cel familiar, social până la cel științific și traducerea lor dintr-un cod în altul. Comunicare și dezvoltarea comunicării pe paliere diferite în mediul universitar și aplicabilitatea socială a acestuia este de asemenea o necesitate stringentă. Nu doar simpla comunicare ci comunicarea cu profesorii, cu colegii sau comunicarea cu forurile superioare ierarhic. Multe profile conțin cuvântul management, ce gestionare a resursei umane poate fi fără a avea idee de elemente ale psihologiei organizatorice, sociale sau a vârstelor.

De ce e nevoie de discipline din arealul psihologic în curricula politehnică, iată mai jos doar câteva idei:

- să dezvolte libera exprimare (critica constructivă se cere cu prisosință a fi dezvoltată).
- gândirea critică.
- dezvoltare creativității și metodicile prin care aceasta poate fi stimulată.
- tranziția limbajului naiv la științific și invers.
- coerența ideilor și profunzimea detaliilor.
- alegerea argumentată și ascultarea activă.
- raporturilor cu ceilalți, formarea unor priceperi, deprinderi, capacității și atitudini în fața existenței.
- atenuarea diferitelor stări conflictuale și negocierea lor.
- cultivarea respectului față de valorile umane, libertate, democrație, instituții sociale.
- conturarea unor dimensiuni practice ale cunoștințelor dobândite.
- competențele care permit orientarea și inserția activă în mediul social.

De asemenea focalizarea pe ajutorul acordat studenților ca să-și descopere propriile valori, să decidă optim pentru sine să-și descopere motive și motivații pentru a face performanță academică în orice mediu academic devine încet un nod central.

Este necesar sa-i învățăm pe tinerii studenți comportamentele, modalitățile de a gândi și a acționa, care au o valoare în societatea noastră și ajută individul să devină un adevărat membru al ei. Mobilitatea pe piața muncii a absolvenților cu studii superioare este însă relativ redusă, în special pentru absolvenții care s-au încadrat într-un loc de muncă potrivit specializării, spre deosebire de cei care sunt ocupați inadecvat și care au tendința de a schimba mai multe posturi. Postul ocupat a depășit de mult granițele proprii se cer aptitudini nu doar înguste ci și de gestionare, de coordonare a unor echipe mici, aptitudini de comunicare; vorbim deci de o psihologie managerială a muncii dar și a comunicării. La locul de muncă fără aptitudini de negociere și stingere a conflictelor nu ai nici o șansă să rezisti.

Chiar dacă venim dintr-o societate bazată pe mulți ani de colectivism nu putem totuși să lucrăm eficient în cadrul unui grup. *Când intră la facultate în primii lor ani studenții au proiecte de lucru individuale, pe când în firme lucrul se desfășoară preponderent în echipe de 10-15 persoane iar când ajung în grup majoritatea au dificultăți de a comunica și colabora unii cu alții.* Teamwork-ul există în orice firmă ce se vrea eficientă. Care sunt mecanismele psihologice care ne pot face să depășim acest blocaj. Cum poate psihologia explica acest fenomen și concret ce se poate face pentru a crea performanță. Colectivele de muncă sunt eterogene; personaje cu abilități și experiență diferită cu personalități diferite ce trebuie o bună parte de zi să coexiste iar în centrul acestui univers se află tânărul absolvent. Ce din programele de studii îl poate ajuta să-și depășească situația? Răspunsul este mai mult decât evident.

Un alt tip de psihologie cea socială și a vârstelor ajută tânărul absolvent să relaționeze direct să se înțeleagă și să-și înțeleagă semenii; relaționarea la locul de muncă fără a ține cont de vârstă și ce semnifică sau care sunt implicațiile ei poate însemna de multe ori calea directă spre eșec. Izolarea, stresul, relațiile tensionate în cadrul unui colectiv pot fi ușor explicate dacă există undeva

în experiență careva noțiuni din cursul de psihologie a muncii. Genul influențează puternic șansele pe piața muncii, indiferent de momentul carierei, în sensul că absolvenții de sex masculin au acces mai mare la o ocupare adecvată, comparativ cu femeile. Genul înseamnă și raporturi de lucru diferite la locul de muncă; provenind dintr-o societate conservatoare foarte ușor se poate ajunge în mobbing, stereotipizare și chiar hărțuire sexuală. Așa cum toții știm experiența trecutului pentru Moldova Rep. nu este deloc plăcută. Planurile de învățământ pe toate nivelele trebuie să conțină și studierea unor discipline esențiale pentru democratizarea societății (țările cu educație puternică au și democrații puternice) doctrinelor politice și a politologiei, psihologie politică în mediul universitar este doar un prim pas. Omul viețuiește nu izolat ci într-o societate extrem de complexă, acesta este supus zilnic valorilor de informații, multă dintre ea de slabă calitate sau chiar manipulative iar el trebuie să reacționeze și să decidă eficient. Consumul de beletristică și carte de specialitate în Moldova Rep. este foarte redus; sărăcia, lipsa valorilor și a educației ne-a aruncat pe acest drum. Suntem o țară care nu prea citește; accesul la presa scrisă în mediul rural este aproape inexistent iar aceasta nu poate însemna decât un singur lucru, contingente de studenți mai puțin informați, cu o slabă capacitate de analiză și proiecție prinși și nu din vina lor în niște cutume prăfuite. Libertatea de exprimare, cum se și își exprimă sau susțin ideile este un alt călcâi al lui Ahile pentru studenții noștri; iar acest lucru se reflectă în calitatea orelor, obediență, lipsă de inițiativă, reacții reduse la ceea ce vorbește cadrul didactic, frica de a avea o altă opinie ce ar putea intra în contradicție flagrantă cu părerea profesorului, dezinteres și abandon în ultimă instanță. Studenții confundă deseori critica ideilor și dezbaterile problemelor cu critica sau atacul la persoană contradicție totală cu ceea ce înseamnă și reprezintă universitatea. Universitate mai mult decât alte instituții poate face ceva concret prin programele de studii universitare astfel ca acești copii să nu fie trecuți în ignoranță ci ajutați să se formeze și să devină responsabili. Ei sunt votanții și legiuitorii zilei de mâine.

Mediul de rezidență poate fi asociat cu nivelul de educație al părinților. Părinți educați înseamnă și copii educați cu tendința ca și aceștia să urmeze calea părinților accesând studii universitare. Corelația dintre aceste două elemente rural urban ne arată cu certitudine tendința celor din urban de a urma forme superioare de educație față de zona rurală. Moldova Rep. fiind țară preponderent agrară vedem deja rezultatele. Cercetări realizate în țări din estul Europei arată de asemenea că există un raport direct între zona de rezidență și abandonul școlar. Reînvierea interesului chiar la nivel de conferință sau areal de cercetare pentru aceste discipline, pentru scopurile intelectuale ale învățământului este un fapt îmbucurător.

Se cere așadar în mediul universitar politehnic reintroducerea disciplinelor socioumane, cu precădere a celor de sorginte psihologică sau continuăm să ignorăm în continuare contribuția lor la dezvoltarea personalității și desăvârșirea profesională? Timpul ne va arăta cu siguranță calea demnă de urmat. Cum putem concluziona mai bine decât cu un citat din Mircea Eliade care într-un moment marcant în încheierea unui articol afirma că: „cercetătorul trebuie să utilizeze căile și rezultatele a numeroase discipline (istorie, sociologie, psihologie, fenomenologie, filosofie etc.)” pentru a deveni un membru marcant al societății, în breasla lui un bun exemplu și a contribui la dezolarea lumii.

## **Bibliografie**

1. Albușescu I., Albușescu M. Didactica Disciplinelor Socio-Umane Editura Napoca Star Cluj, 1999
2. Antonesei L. Paideia. Fundamentele culturale ale educației, Editura Polirom, Iași, 1996.
3. Cucoș C. Pedagogie și axiologie, Editura Didactica și Pedagogica, București, 1995.
4. Nărlu C. Pedagogie generală, Editura Didactica și Pedagogica, București, 1996.
5. <http://www.cvlpress.ro/19.09.2016/prof-univ-dr-mircea-dumitru-rolul-educatiei-umaniste-este-pus-la-intoiala/>
6. <https://www.scribd.com/document/282742847/DIDACTICA-DISCIPLINELOR-SOCIO-UMANE-Mirela-Albușescu-1-pdf>
7. [http://www.usarb.md/fileadmin/Acte\\_normative\\_2016/Abrobate\\_Ministerul\\_Educatiei/strategiaBologna.pdf](http://www.usarb.md/fileadmin/Acte_normative_2016/Abrobate_Ministerul_Educatiei/strategiaBologna.pdf)